

DOI: 10.31866/2617-7943.2.1.2019.172514

УДК 72:719(477.51-25)

АРХІТЕКТУРНА СПАДЩИНА ЧЕРНІГОВА

Віктор Вечерський*Кандидат архітектури, доцент;**e-mail: vechersky.v@gmail.com; ORCID: 0000-0002-5221-3556**Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна*

Анотація

Мета дослідження – пам'яткознавчий аналіз і класифікація пам'яток нерухомої культурної спадщини м. Чернігова за видом «архітектура» з опрацюванням рекомендацій щодо їх збереження. **Методи дослідження** базуються на використанні загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема історичного методу при системному підході, коли сукупність пам'яток як об'єкт вивчення розглядається у розвитку, а також порівняльний метод, аналіз і синтез, дедукція та індукція. **Наукова новизна дослідження** полягає в тому, що уперше комплексно проаналізована наявна дотепер архітектурна спадщина Чернігова з визначенням основних загроз, які існують для неї, та способів їх подолання. **Висновки.** У Чернігові найвища концентрація і цінність архітектурних пам'яток є у межах історичного середмістя. Для забезпечення їх збереження необхідно виготовити облікову документацію на всі об'єкти архітектурної спадщини відповідно до сучасних нормативних документів та занести ці об'єкти до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Ключові слова: архітектурна спадщина; пам'ятки; пам'яткознавча класифікація; місто Чернігів

Вступ

Архітектурна спадщина Чернігова є досить скромною за кількістю об'єктів – тільки 74 облікові номери пам'яток і щойно виявлених об'єктів культурної спадщини – але видатною за архітектурно-художньою якістю та історико-культурною цінністю. Вона різноманітна в хронологічному, стильовому, типологічних аспектах, при різних характеристиках висотності, щільності забудови та неоднорідності територіального розташування.

У цій статті ми проаналізуємо і класифікуємо з погляду пам'яткознавства нерухомі пам'ятки культурної спадщини міста за видом «архітектура».

Актуальність роботи

Чернігів є одним з найвизначніших історичних міст України, з надзвичайно цінною архітектурною спадщиною. І тим дивніше, що це унікальне місто досі не мало визначеного й затвердженого історичного ареалу, без якого сьогодні важко

увияти системне збереження пам'яток та традиційного характеру середовища у будь-якому історичному населеному пункті. Це послужило спонукальним мотивом до розроблення відповідної науково-проектної документації у 2018–2019 рр. Її виконано в Інституті культурної спадщини (м. Київ) на замовлення виконавчого органу Чернігівської міської ради за участю автора цієї статті. Наші дослідження показали, що провідну роль серед нерухомої культурної спадщини Чернігова (у т. ч. і для визначення історичного ареалу) відіграють архітектурні пам'ятки. Тож на їх вивченні, класифікації, охороні та популяризації варто зосередити основні зусилля і кошти пам'яткознавчої сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання архітектурної спадщини Чернігова цікавили дослідників ще з серед. XIX ст., тож маємо праці архієпископа Філарета (Гумілевського), Ф. Горностаєва, П. Добровольського, А. Єфимова, Г. Лукомського, Г. Павлуцького, П. Савицького, більшість з яких дотепер не втратили свого історіографічного значення. У XX ст. з'явилися праці Ю. Асєєва, П. Барановського, М. Говденко, Ф. Ернста, А. Карнабіда, Г. Логвина, М. Макаренка, І. Моргілевського, В. Січинського, М. Холостенка, М. Цапенка, які значно поглибили наші знання про архітектурну спадщину міста. В останні десятиріччя цю проблематику досліджували А. Адруг, В. Вечерський, Є. Водзинський, І. Ігнатенко, А. Доценко, В. Коваленко, В. Мезенцев, Ю. Ситий, О. Степанова та інші дослідники (Вечерський, 2011, с. 108–120). Тож тепер не бракує досліджень окремих пам'яток, їх комплексів, а також певних видових груп (пам'яток архітектури, поєднаних з пам'ятками історії, монументального мистецтва тощо).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Як засвідчив аналіз літератури, дотепер в українському пам'яткознавстві не висвітленими залишаються актуальні питання комплексної пам'яткознавчої оцінки архітектурної спадщини Чернігова, пам'яткознавчої класифікації цих об'єктів як передумови створення ефективної системи їхнього захисту від руйнування, пошкодження, знищення.

Метою статті є пам'яткознавчий аналіз і класифікація пам'яток нерухомої культурної спадщини м. Чернігова за видом «архітектура» з опрацюванням рекомендацій щодо їх збереження.

Методи дослідження

Застосовано загальнонаукові та конкретно-наукові (спеціальні) методи дослідження, зокрема історичний метод при системному підході, коли сукупність пам'яток як об'єкт вивчення розглядається у розвитку, а також порівняльний метод, аналіз і синтез, дедукція та індукція. З позицій системного підходу охорона архітектурної спадщини розуміється як взаємопов'язаний комплекс заходів, що забезпечує виявлення, дослідження, оцінку та облік пам'яток.

Виклад основного матеріалу

Архітектурні об'єкти з'явилися в українському законодавстві як окремий вид нерухомої культурної спадщини досить пізно – тільки у 2010 р. (*Збірник нормативно-правових актів*, 2011, с. 142–146). За радянських часів з 1978 р. визначався один вид пам'яток – «архітектури та містобудування» (Мардер, 1995, с. 203–206). Згідно з Законом України «Про охорону культурної спадщини», об'єкти архітектури – окремі будівлі, архітектурні споруди, що повністю або частково збереглися в автентичному стані й характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій, будівельних технологій або є творами відомих авторів (*Збірник нормативно-правових актів*, 2011, с. 146). Об'єкти архітектури за типами належать до споруд (витворів). Вони можуть входити як окремі компоненти до складу комплексів (ансамблів) та визначних місць (*Збірник нормативно-правових актів*, 2011, с. 145). У Чернігові таких комплексів (ансамблів) три: це комплекс споруд Валу та ансамблі Єлецького і Троїцько-Іллінського монастирів.

Ті об'єкти архітектурної спадщини Чернігова, які перебувають на цей час на державному обліку, обліковувалися як за радянських часів, так і в добу незалежності, тобто на підставі старого і нового законодавства, між якими є велика різниця. Тож між цими об'єктами архітектурної спадщини є, строго кажучи, частина «пам'яток архітектури», а частина «пам'яток архітектури і містобудування». Видове розрізнення на «архітектуру» й «містобудування» строго витримується при занесенні пам'яток до Державного реєстру тільки з 2010 р., коли в законодавстві ці види об'єктів культурної спадщини були чітко розмежовані. Тому надалі ми всі об'єкти архітектурної спадщини Чернігова вважатимемо пам'ятками архітектури, а ймовірні містобудівні пам'ятки заслуговують на окреме дослідження.

Об'єкти архітектурної спадщини Чернігова класифікуються за ступенем історико-культурної цінності й за категоріями обліку. Ці класифікації пов'язані між собою, тому розглянемо їх разом. Архітектурна спадщина розподіляється на такі класифікаційні групи:

- пам'ятки національного значення;
- пам'ятки місцевого значення;
- щойно виявлені об'єкти культурної спадщини;
- об'єкти, які рекомендуються до занесення у списки щойно виявлених об'єктів культурної спадщини;
- значні історичні будівлі;
- рядові історичні будівлі;
- фонові забудова;
- дисгармонійні будівлі.

Основними критеріями оцінки архітектурних об'єктів є:

- роль будівлі (споруди) у містобудівній та ландшафтній ситуації;
- архітектурно-мистецька і наукова цінність (час спорудження, авторство, оригінальність типології, конструкції, декору, ступінь вираженості стильових і регіональних ознак, майстерність виконання тощо);
- історико-архітектурна цінність об'єкта для міста, області, краю.

На підставі цих критеріїв і визначається ціннісна категорія кожної конкретної споруди, яка може бути такою:

- пам'ятка архітектури (національного / місцевого значення);
- щойно виявлений об'єкт культурної спадщини;
- об'єкт, рекомендований до занесення у списки щойно виявлених об'єктів культурної спадщини;
- значна історична будівля;
- рядова історична будівля; останнє поняття підходить для характеристики житлових будівель масового типу, які зображують характерні риси забудови різних районів міста. За смисловим наповненням це наближено до категорії фонові будівлі;
- фонові будівля (звичайно рядова капітальна забудова, яка є фоном або середовищем пам'яток архітектури і містобудування);
- дисгармонійна будівля чи споруда (що підлягає знесенню).

Пам'ятками архітектури національного значення є 31 об'єкт (включно з комплексами) з найвищими архітектурними якостями, такими як виразність стильових ознак, оригінальність розпланувально-просторової структури, конструктивного вирішення, типу та жанру, наявність творів монументального мистецтва. Ці споруди відіграють формотворчу роль в об'ємно-просторовій композиції міста (вони є орієнтирами, архітектурними домінантами, акцентами). Важливими критеріями є також хронологічна глибина і авторство.

Пам'ятки місцевого значення (37 об'єктів) мають дещо нижчий ціннісний рівень. Це переважно громадські та житлові будівлі XIX-поч. XX ст. з чітко окресленими стильовими ознаками, які вирізняються в забудові оригінальною пластикою фасадів та наявністю акцентних елементів. Їхня розпланувально-просторова композиція може бути досить поширеною, типовою, проте архітектура фасадів – завжди неповторна. Серед пам'яток цієї групи, зокрема, адміністративні та житлові будинки. За містобудівним значенням – це об'єкти, які формують середовище, виступаючи в ньому як організаційні вузли або ж рядові елементи забудови.

Щойно виявлені об'єкти культурної спадщини – це ті будівлі й споруди, які вже попередньо взяті на облік місцевими органами охорони культурної спадщини й повинні отримати статус пам'яток культурної спадщини після проходження відповідних процедур. Серед тих, список яких складений місцевим органом охорони культурної спадщини, іноді з ще не визначеними видовими характеристиками, є тільки 6 потенційних архітектурних об'єктів.

Об'єкти, які рекомендуються до занесення у списки щойно виявлених об'єктів культурної спадщини – за ціннісним рівнем ідентичні з попередньою категорією. Різниця полягає в тому, що хоча 8 таких об'єктів і рекомендуються до отримання статусу щойно виявлених об'єктів культурної спадщини, проте у відповідні списки місцевим органом охорони культурної спадщини вони ще не занесені.

Значними історичними будівлями вважаються капітальні муровані будівлі та споруди, переважно в доброму або задовільному технічному стані, які за своїми ознаками не відповідають критеріям пам'яток, а тому не можуть претендувати на статус об'єкта культурної спадщини. Проте вони відіграють суттєву роль у містобудівній композиції, формуючи, зазвичай, фронти забудови вулиць і площ,

або ж наріжні ділянки кварталів. У Чернігові – це рядова житлова забудова XIX – першої половини XX ст. у центральних кварталах.

Рядові історичні будівлі – найбільш мінливий тип історичної забудови, який завжди визначається залежно від характеру архітектурної спадщини конкретного історичного міста й фіксує типові, традиційні особливості локального масового житлового будівництва. Самостійної художньої цінності рядові історичні будівлі не мають (бо в іншому разі вони б претендували на статус пам'яток), але набувають певного значення в контексті традиційного характеру середовища як об'єкти, що беруть участь у його формуванні. Рядові історичні будівлі можуть бути витворами непрофесійних будівничих, місцевих майстрів, а іноді – й самих власників. Це саме той прошарок забудови, який одержав назву традиційної забудови або міського архітектурного фольклору. Вона є традиційною за подібністю форм, які є інваріантами на основі однієї або декількох композиційних схем плану і фасаду. Такі будівлі не підлягають окремому обліку.

До фонові забудови належать нейтральні в архітектурному та містобудівному відношенні об'єкти, які відіграють роль необхідного тла для пам'яток архітектури, тим самим формуючи тканину міста в зонах концентрації пам'яток. Сама назва цієї категорії будівель свідчить, що вони є фоном, тлом для пам'яток та об'єктів культурної спадщини.

Розташування зон концентрації архітектурної спадщини в межах території сучасного Чернігова:

а – Вал з Катерининською і П'ятницькою церквами; **б** – Єлецький монастир;

в – Троїцько-Іллінський монастир і Болдині гори.

Кресленик В. Вечерського

Дисгармонійними є незначна кількість об'єктів забудови 1970-х – 2010-х рр., що дисонують з наявним оточенням, заважаючи сприйняттю міських панорам та ландшафтів, пам'яток культурної спадщини. Вони позначаються на історико-архітектурному опорному плані міста і в далекій перспективі, по мірі амортизації, мають бути усунені з міської тканини. Слід визнати, що ступінь реалістичності такого прогнозного побажання поки що оцінити неможливо.

Найціннішими архітектурними пам'ятками Чернігова є пам'ятки національного значення. Вони бралися на державний облік згідно з чотирма урядовими нормативними актами: 1963, 1979, 2009 та 2012 рр. Згідно з цими документами на державний облік узято загалом 31 комплекс і окрему пам'ятку (разом з внутрішньоконструктивними). Пам'ятки місцевого значення бралися на державний облік протягом тривалого історичного періоду згідно з шістьма розпорядженнями різноманітних місцевих органів влади 1978–1998 рр. Загалом цими розпорядчими документами взято на державний облік 68 архітектурних пам'яток. З них тільки частина занесена до Державного реєстру нерухомих пам'яток України так, як цього вимагає законодавство: станом на початок 2019 р. до Державного реєстру за категорією національного значення занесено 16 пам'яток національного значення, але – жодної пам'ятки місцевого значення. Звертає на себе увагу, що усі вони є комплексними пам'ятками з видовим визначенням «пам'ятка історії, архітектури». А історична садиба письменника М. Коцюбинського, яка має безперечну історико-архітектурну цінність, в Державному реєстрі зазначена тільки як пам'ятка історії. Таке свідоме «розмивання» історико-архітектурної цінності цих пам'яток за допомогою додаткових видових визначень свідчить як про упереджене ставлення до суто архітектурних пам'яток, так і про міжвідомчі суперечності Мінкультури та Мінрегіонбуду, які ускладнювали підготовку і проходження відповідних нормативних документів Кабінету Міністрів України.

Загалом, за видовими ознаками архітектурна спадщина Чернігова поділяється на дві основні категорії:

1 – архітектурні пам'ятки;

2 – архітектурні пам'ятки, які мають ще якісь додаткові видові ознаки (наприклад, є водночас пам'ятками історії та архітектури).

До першої категорії належить більшість архітектурних пам'яток Чернігова, як національного, так і місцевого значення.

До другої категорії належать архітектурні пам'ятки, які по суті є комплексними, тобто мають дві видові дефініції: «архітектури, історії». До пам'яток архітектури та історії належать комплекси споруд Єлецького і Троїцько-Іллінського монастирів з більшістю споруд, які є складовими цих комплексів, а також 8 окремих будівель, що мають, окрім історико-архітектурного, ще й важливе історико-меморіальне значення.

Серед архітектурних пам'яток Чернігова є певна кількість тих, що не підлягають приватизації. Перелік їх затверджений Законом України «Про Перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації» від 23.09.2008 р. № 574-VI. До цього переліку входять 14 пам'яток Чернігова різних історичних епох, різного функціонального призначення і стану збереження, причому як національного, так і місцевого значення. Це і собори на Валу – Спасо-Преображенський і Борисоглібський, будинки Колегіуму, полкової канцелярії, губернатора, архієпископа, Катерининська і П'ятницька церкви, комплекси споруд Єлецького, Іллінського і Троїцького монастирів, поштова станція, особняк і садибний будинок.

За функціональною типологією архітектурні пам'ятки Чернігова представляють широкий функціональний спектр історичної архітектури

і поділяються на 18 функціональних груп, серед яких найважливішими є сакральні, житлові, громадські.

Згідно з законодавством пам'ятки класифікуються за трьома типами:

1 – споруди (витвори);

2 – комплекси (ансамблі);

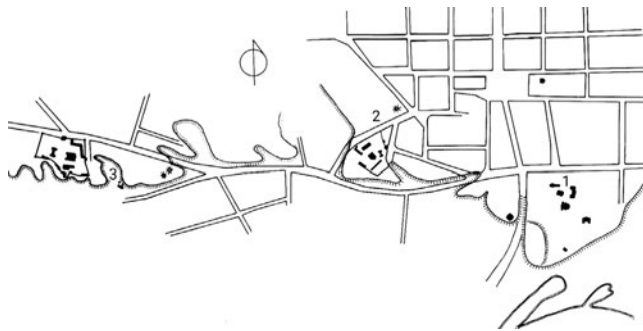
3 – визначні місця (*Збірник нормативно-правових актів*, 2011, с. 142–146).

Відповідно до цього пам'ятки архітектури належать до споруд (витворів), але як такі можуть входити до складу комплексів (ансамблів) і визначних місць. Розглянемо цю класифікацію на прикладах кількох архітектурних пам'яток, які є знаковими для Чернігова.

До найвизначніших споруд (витворів) не тільки Чернігова, а й України належать Спасо-Преображенський собор, Катерининська і П'ятницька церкви, будинок Чернігівського губернатора та ін.

Архітектурні пам'ятки у складі комплексів (ансамблів) представляють кілька сакральних комплексів, що мають загальнонаціональне значення: Воскресенська церква та її дзвіниця, а також обидва чернігівські монастирі – Єлецький і Троїцько-Іллінський.

Численні окремі архітектурні пам'ятки та їх комплекси (ансамблі) формують визначні місця, завдяки яким Чернігів сприймається цілісно, як унікальна ландшафтно-містобудівна пам'ятка щонайменше європейського рівня. Перше з них – це історичне середмістя, що включає комплекс Валу, Катерининську церкву і Єлецький монастир. Воно сформувалося внаслідок тривалої історичної еволюції протягом XI–XVIII ст. Нині обіймає значну територію, охоплюючи давньоруський дитинець, Третяк і прилеглі з заходу квартали. Друге визначне місце, насичене архітектурними пам'ятками, – це Болдині гори, де розташовані старовинний Іллінський монастир з печерним комплексом, Троїцький монастир ранньомодерного часу, некрополь з похованнями видатних діячів (М. Коцюбинський, О. Маркович). Зі сходу до Троїцько-Іллінського комплексу прилягає курганний могильник IX–XI ст. на Болдиних горах та пов'язаний з подіями другої світової війни Меморіальний комплекс Слави воїнів, партизанів, підпільників з могилою невідомого солдата.

Провідні архітектурні пам'ятки
у наддеснянській частині Чернігова:

1 – Вал; 2 – Єлецький монастир;

3 – Троїцько-Іллінський монастир.

Кресленик В. Вечерського

Між обома визначними місцями є прямий візуальний зв'язок, тож разом вони формують основу архітектурно-ландшафтної своєрідності Чернігова

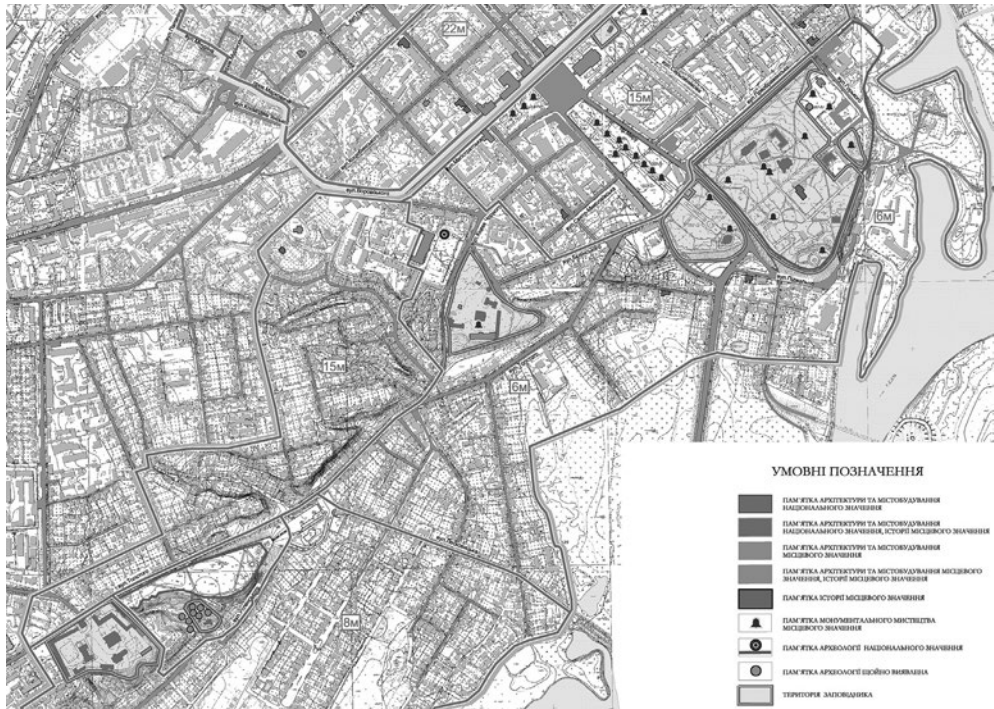
як визначного історичного міста. На жаль, обидва зазначені визначні місця дотепер не ідентифіковані як пам'ятки національного значення, котрі потребують занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Це питання вимагає додаткового опрацювання в майбутньому (Вечерський, 2008, с. 10).

За композиційною роллю у формуванні традиційного характеру середовища архітектурні пам'ятки Чернігова поділяються на три основні категорії.

Архітектурні домінанти. До них належать споруди Спасо-Преображенського собору, Колегіуму, Катерининської церкви, Успенського собору та дзвіниці Єлецького монастиря, Троїцького собору та дзвіниці Троїцького монастиря.

Архітектурні акценти. До них належать споруди Борисоглібського собору і будинку губернатора на Валу, П'ятницької церкви, Воскресенської церкви з дзвіницею, Іллінської церкви з дзвіницею, Введенської трапезної церкви Троїцького монастиря, церкви св. Михайла і Федора у комплексі колишньої семінарії, Казанської церкви на вул. М. Коцюбинського, 5, готелю «Десна», кінотеатру ім. М. Щорса, театру ім. Т. Шевченка, Миколаївського єпархіального братства, Губернської земської управи, Чернігівського пожежного товариства, Дворянського і селянського земельного банку, залізничного вокзалу.

До рядових об'єктів, що формують середовище, належать усі інші архітектурні пам'ятки Чернігова, передусім – житлові будинки та значна частина громадських будівель, перелічувати які тут немає можливості.

Архітектурні пам'ятки в історичному центрі Чернігова.
Фрагмент історико-архітектурного опорного плану.
Кресленик В. Вечерського

Уся розглянута вище архітектурна спадщина Чернігова розподілена по території сучасного міста нерівномірно, але цілком традиційно, як для значного й давнього населеного місця (Карнабіда, 1980, с. 113–122). Відносно висока концентрація і найвища якість пам'яток спостерігається в історичному середмісті, з пониженням до периферії як кількості пам'яток та ціннісних показників, так і щільності їх розташування на терені.

Висновки дослідження

Висновки дослідження. Найвищою є концентрація і цінність архітектурних пам'яток у межах історичного середмістя Чернігова, що включає територію від р. Стрижня до Єлецького монастиря і від р. Десни до вул. Гетьмана Полуботка. Здебільшого тут містяться архітектурні пам'ятки національного значення XI–XIX ст. Аналогічною за цінністю й концентрацією пам'яток є територія Болдиних гір. Значно нижчою є концентрація і цінність архітектурних пам'яток (переважно кін. XVIII–поч. XX ст.) у межах периферійних районів старого Чернігова, що цілісною смугою прилягають до історичного середмістя з півночі й обмежені вулицями Київською – І. Мазепи. На лівобережжі р. Стрижня є поодинокі пам'ятки місцевого значення (будинки колишнього музею В. Тарновського) та щойно виявлені об'єкти культурної спадщини (дерев'яний житловий будинок на вул. Академіка Павлова, 9).

Цей аналітичний огляд архітектурної спадщини Чернігова дозволяє запропонувати низку заходів, необхідних для збереження цієї унікальної спадщини яка у комплексі має не тільки загальноукраїнське, але, ймовірно, і світове значення. Найперше, необхідно виготовити облікову документацію на всі об'єкти архітектурної спадщини міста відповідно до сучасних нормативних документів і після цього забезпечити занесення цих об'єктів до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. У першочерговому порядку й за спрощеною процедурою, передбаченою Порядком обліку об'єктів культурної спадщини (Міністерство культури України, 2013), необхідно зробити це для щойно виявлених об'єктів культурної спадщини та щодо об'єктів, які пропонуються до занесення у Перелік об'єктів культурної спадщини, оскільки на сьогодні це – найбільш вразлива категорія об'єктів архітектурної спадщини, що не має ніякого юридичного захисту від імовірного знищення. Підсумовуючи, необхідно підкреслити, що запропоновані заходи не є суб'єктивними побажаннями автора. Це вимоги чинного законодавства з охорони нерухомої культурної спадщини, як вітчизняного, так і міжнародного. Їх виконання і дотримання дозволить зберегти для теперішнього і прийдешніх поколінь не тільки пам'ятки архітектури, а й традиційний характер середовища Чернігова, як того вимагають нормативно-методичні засади пам'яткоохоронної справи.

Список посилань

- Вечерський, В. (2008). Заповідник та заповідні території Чернігова: статус і перспективи. В *Чернігівські старожитності* (с. 8-11). Чернігів: Чернігівські обереги.
- Вечерський, В. (Ред). (2011). *Історико-культурні заповідники*. Київ: Фенікс.

- Збірник нормативно-правових актів сфери охорони культурної спадщини.* (2011). Чернігів: Деснянська правда.
- Карнабіда, А. (1980). Чернігів: *Архітектурно-історичний нарис*. Київ: Будівельник.
- Мардер, А. (Ред.). (1995). *Архітектура: Короткий словник-довідник*. Київ: Будівельник.
- Міністерство культури України. (2013). Про затвердження Порядку обліку об'єктів культурної спадщини. № 158. *Верховна Рада України. Законодавство України*. Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0528-13>.

References

- Karnabida, A. (1980). *Chernihiv: Arkhitekturno-istorychnyi narys* [Chernihiv: Architectural and Historical Essay]. Kyiv: Budivelnik [in Ukrainian].
- Marder, A. (Ed.). (1995). *Arkhitektura: Korotkyi slovnyk-dovidnyk* [Architecture: A Short Dictionary-Handbook]. Kyiv: Budivelnik [in Ukrainian].
- Ministry of Culture of Ukraine. (2013). Pro zatverdzhennia Poriadku obliku ob'ektiv kulturnoi spadshchyny [On Approval of the Procedure for Accounting of Objects of the Cultural Heritage]. № 158. *Verkhovna Rada of Ukraine. Laws of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0528-13> [in Ukrainian].
- Vecherskyi, V. (2008). Zapovidnyk ta zapovidni terytorii Chernihova: status i perspektyvy [Reserve and protected areas of Chernihiv: status and prospects]. In *Chernihivski starozhytnosti* (pp. 8-11). Chernihiv: Chernihivski oberehy [in Ukrainian].
- Vecherskyi, V. (Ed.). (2011). *Istoryko-kulturni zapovidnyky* [Historical and Cultural Preserves]. Kyiv: Feniks [in Ukrainian].
- Zbirnyk normatyvno-pravovykh aktiv sfery okhorony kulturnoi spadshchyny* [Collection of Regulations on Cultural Heritage Protection] (2011). Chernihiv: Desnianska pravda [in Ukrainian].

ARCHITECTURAL HERITAGE OF CHERNIHIV

Victor Vecherskyi

PhD in Architecture, Associate Professor;
e-mail: vechersky.v@gmail.com; ORCID: 0000-0002-5221-3556
Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

Abstract

The main objective of the study is to provide a the scientific analysis and classification of the monuments of the immovable cultural heritage of Chernigov, according to the type of "architecture", with the elaboration of recommendations for their conservation. **The methodology** is based on the use of general scientific and special methods, in particular, the historical method in a systematic approach, when the set of monuments as an object of study is considered in development, as well as a comparative method, analysis and synthesis, deduction and induction. **The scientific novelty** of the research is that for the first time complex analysis of the present-day architectural heritage of Chernihiv with the definition of the main threats that exist for her,

and ways to overcome them are outlined. **The findings and conclusions of the study.** The highest concentration and value of architectural monuments in Chernihiv, is within the historic city center. In order to ensure their preservation, it is necessary to produce accounting documentation for all architectural heritage in accordance with the modern normative documents and to include these objects in the State Register of Real Estate Monuments of Ukraine.

Keywords: architectural heritage; monuments; classification; city of Chernihiv

АРХИТЕКТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ ЧЕРНИГОВА

Виктор Вечерский

Кандидат архитектуры, доцент;

e-mail: vechersky.v@gmail.com; ORCID: 0000-0002-5221-3556

Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев, Украина

Аннотация

Цель исследования – памятниковедческий анализ и классификация памятников недвижимого культурного наследия г. Чернигова по виду «архитектура» с разработкой рекомендаций по их сохранению. **Методы исследования** базируются на использовании общенаучных и специальных методов, в частности исторического метода при системном подходе, когда совокупность памятников как объект изучения рассматривается в развитии, а также сравнительный метод, анализ и синтез, дедукция и индукция. **Научная новизна исследования** заключается в том, что впервые комплексно проанализировано имеющееся в настоящее время архитектурное наследие Чернигова с определением основных угроз, которые существуют для него, и способов их преодоления. **Выводы.** В Чернигове самой высокой является концентрация и ценность архитектурных памятников в пределах исторического центра города. Для обеспечения их сохранности необходимо изготовить учетную документацию на все объекты архитектурного наследия в соответствии с современными нормативными документами и занести эти объекты в Государственный реестр недвижимых памятников Украины.

Ключевые слова: архитектурное наследие; памятники; памятниковедческая классификация; город Чернигов

